

Cuprins

ABREVIERI.....	5
BIBLIOGRAFIE GENERALĂ.....	7
BIBLIOGRAFIE COMPLEMENTARĂ	8
PROLEGOMENE	9
PARTEA I	
INSTITUȚIILE GENERALE ALE DREPTULUI PROCESUAL CIVIL	11
CAPITOLUL I. NOȚIUNI INTRODUCATIVE	11
§1. Importanța și definiția dreptului procesual civil	11
§2. Obiectul dreptului procesual civil.....	13
CAPITOLUL II. IZVOARELE DREPTULUI PROCESUAL CIVIL ȘI	
CLASIFICAREA LEGILOR DE PROCEDURĂ CIVILĂ	15
§1. Noțiuni prealabile	15
§2 Clasificarea legilor de procedură civilă	24
CAPITOLUL III. PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE DREPTULUI	
PROCESUAL CIVIL	29
§1. Considerații preliminare.....	29
§2. Analiza principiilor fundamentale ale procesului civil	30
CAPITOLUL IV. PARTICIPANȚII LA PROCESUL CIVIL	67
§1. Scurte precizări introductive	67
§2. Instanța de judecată.....	69
§3. Părțile în procesul civil	106
§4. Terțele persoane în procesul civil	120
§5. Reprezentarea părților în procesul civil	147
§6. Participarea procurorului în procesul civil.....	159
CAPITOLUL V. ACȚIUNEA CIVILĂ	170
§1. Definiția și importanța acțiunii civile	170
§2. Structura juridică și procesuală a acțiunii civile	173
§3. Condițiile de exercițiu ale acțiunii civile	175
§4. Necesitatea declanșării acțiunii civile într-un anumit termen	184
§5. Clasificarea acțiunilor civile	186
CAPITOLUL VI. COMPETENȚA INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI.....	197
§1. Noțiune	197

§2. Clasificarea normelor de competență.....	198
§3. Competența generală a instanțelor judecătorești.....	199
§4. Competența materială	203
§5. Determinarea competenței după valoarea obiectului cererii introductive de instanță.....	214
§6. Competența teritorială a instanțelor judecătorești.....	217
§7. Întinderea competenței instanței sesizate	225
§8. Prorogarea competenței instanței sesizate.....	227
§9. Incidente procedurale privitoare la competența instanței.....	230
CAPITOLUL VII. ACTELE DE PROCEDURĂ ȘI COMUNICAREA LOR.....	242
§1. Scurte clarificări terminologice.....	242
§2. Caracteristicile actelor de procedură prin prisma noului Cod de procedură civilă.....	242
§3. Enumerarea celor mai importante cereri potrivit noului Cod de procedură civilă.....	250
§4. Comunicarea actelor de procedură potrivit noului Cod de procedură civilă.....	251
CAPITOLUL VIII. TERMENELE DE PROCEDURĂ	264
§1. Precizări terminologice	264
§2. Clasificarea și durata termenelor de procedură potrivit noului Cod de procedură civilă.....	264
§3. Calculul termenelor de procedură	269
CAPITOLUL IX. SANȚIUNILE PROCEDURALE	272
<i>Secțiunea I. Precizări introductive</i>	<i>272</i>
§1. Conceptul de sancțiune procedurală	272
§2. Determinarea sancțiunilor procedurale	273
<i>Secțiunea II. Nulitatea</i>	<i>273</i>
§1. Definiție	273
§2. Clasificarea nulităților.....	274
§3. Condițiile de incidență ale nulității	277
§4. Valorificarea nulităților în procesul civil	280
§5. Efectele nulității	284
<i>Secțiunea III. Decăderea</i>	<i>287</i>
§1. Noțiune și importanță.....	287
§2. Condițiile decăderii	288
§3. Valorificarea decăderii în procesul civil	292
<i>Secțiunea IV. Perimarea procesului civil.....</i>	<i>295</i>
§1. Precizări preliminare	295
§2. Condițiile perimării	296
§3. Procedura perimării.....	300
§4. Efectele perimării	302
§5. Perimarea instanței	303
<i>Secțiunea V. Amenda judiciară</i>	<i>305</i>
§1. Noțiune și importanță.....	305

§2. Cazurile de aplicare a sancțiuni reglementate în noul Cod de procedură civilă	305
§3. Obligarea la despăgubiri	310
§4. Stabilirea amenzii judiciare și a despăgubirilor	310
<i>Secțiunea VI. Alte sancțiuni</i>	312
CAPITOLUL X. CHELTUIELILE DE JUDECATĂ	315
§1. Precizări generale	315
§2. Conținutul cheltuielilor de judecată	316
§3. Procedura de lichidare a cheltuielilor de judecată	326
PARTEA A II-A. JUDECATA ÎN PRIMĂ INSTANȚĂ	329
CAPITOLUL I. ETAPA SCRISĂ PREGĂTITOARE	329
§1. Considerații preliminare	329
§2. Sesizarea instanței de judecată	330
3. Cererea de chemare în judecată	333
§3. Fixarea primului termen de judecată și pregătirea judecării	348
CAPITOLUL II. DEZBATEREA CAUZEI, DELIBERAREA ȘI PRONUNȚAREA HOTĂRĂRII JUDECĂTOREȘTI	351
§1. Ședința de judecată	351
§2. Cercetarea procesului	358
§3. Dezbaterea în fond a procesului	424
§4. Deliberarea și pronunțarea hotărârii	425
CAPITOLUL III. HOTĂRĂRILE JUDECĂTOREȘTI	429
§1. Noțiunea și clasificarea hotărârilor judecătorești	429
§2. Elementele hotărârii judecătorești	430
§3. Redactarea, semnarea și comunicarea hotărârii	433
§4. Efectele hotărârilor judecătorești	434
§5. Îndreptarea, lămurirea și completarea hotărârilor	437
§6. Executarea provizorie a hotărârilor judecătorești de primă instanță	439
PARTEA A III-A CĂILE LEGALE DE ATAC	442
CAPITOLUL I. NOȚIUNE, IMPORTANȚĂ, CLASIFICARE ȘI REGULI GENERALE (PRINCIPII)	442
§1. Noțiune și importanță	442
§2. Clasificarea căilor de atac	443
§3. Principii în materia căilor de atac	444
CAPITOLUL II. APELUL	449
§1. Reguli generale privind apelul	449
§2. Efectele apelului	456
§3. Judecata apelului	460

CAPITOLUL III. CĂILE EXTRAORDINARE DE ATAC – RECURSUL	466
§1. Reguli generale privind recursul	466
§2. Efectele cererii de recurs	474
§3. Motivele de casare	475
§4. Judecata recursului	482
CAPITOLUL IV. CONTESTAȚIA ÎN ANULARE	487
§1. Contestația în anulare. Noțiuni, feluri	487
§2. Contestația în anulare de drept comun	487
§3. Contestația în anulare specială	491
§4. Judecata în contestația în anulare	495
CAPITOLUL V. REVIZUIREA	499
§1. Noțiuni generale	499
§2. Motivele de revizuire	502
§3. Reguli procedurale	509
PARTEA A IV-A	
ASIGURAREA UNEI JURISPRUDENȚE UNITARE	514
CAPITOLUL I. PRELIMINARIILOR	514
CAPITOLUL II. RECURSUL ÎN INTERESUL LEGII	515
§1. Precizări prelabile	515
§2. Subiectele recursului în interesul legii	515
§3. Admisibilitatea recursului în interesul legii	516
§4. Procedura de soluționare	517
§5. Hotărârea și efectele ei	518
CAPITOLUL III. SESIZAREA INSTANȚEI SUPREME PENTRU PRONUNȚAREA UNEI HOTĂRĂRI PRELABILE ASUPRA UNEI CHESTIUNI DE DREPT	521
§1. Precizări prelabile	521
§2. Condiții de admisibilitate	521
§3. Procedura de judecată	522
§4. Hotărârea instanței supreme	523
PARTEA A V-A. CONTESTAȚIA PRIVIND TERGIVERSAREA PROCESULUI	525
§1. Precizări prelabile	525
§2. Subiectele și obiectul contestației	525
§3. Procedura de soluționare a contestației	526
PARTEA A VI-A. PROCEDURA NECONTENCIOASĂ JUDICIARĂ	529
CAPITOLUL I. ASPECTE GENERALE	529

§1. Domeniul de aplicare	529
§2. Raportul cu procedura contencioasă	530
§3. Cererea din materia necontencioasă judiciară.....	531
CAPITOLUL II. PROCEDURA DE SOLUȚIONARE A CERERILOR.....	532
§1. Competența	532
§2. Judecata.....	532
§3. Căile de atac.....	533
§4. Dispoziții speciale.....	533
PARTEA A VII-A. ARBITRAJUL PRIVAT	535
CAPITOLUL I. NOȚIUNEA, FORMELE, IMPORTANȚA ȘI NATURA ARBITRAJULUI PRIVAT	535
§1. Noțiunea de arbitraj privat	535
§2. Formele și domeniul de aplicare al procedurii arbitrajului privat.....	535
§3. Convenția arbitrală, efectele acesteia și instanța judecătorească	538
§4. Arbitrajul instituționalizat și arbitrajul <i>ad-hoc</i>	541
§5. Arbitrajul internațional	542
CAPITOLUL II. CONSTITUIREA TRIBUNALULUI ARBITRAL.....	545
§1. Arbitrii	545
§2. Desemnarea arbitrilor	545
§3. Incompatibilitatea arbitrilor	546
§4. Răspunderea arbitrilor.....	548
CAPITOLUL III. PROCEDURA ARBITRALĂ. REGULI PRINCIPALE	551
§1. Sesizarea tribunalului arbitral	551
§2. Judecata arbitrală	553
§3. Termenul arbitrajului	560
CAPITOLUL IV. HOTĂRÂREA ARBITRALĂ ȘI DESFIINȚAREA ACESTEIA	562
§1. Soluționarea litigiului arbitral	562
§2. Efectele și executarea hotărârii arbitrale.....	568
§3. Acțiunea în anularea hotărârii arbitrale.....	572
PARTEA A VIII-A. PROCEDURILE SPECIALE.....	577
CAPITOLUL I. INTRODUCERE ÎN STUDIUL PROCEDURILOR SPECIALE	577
CAPITOLUL II. PROCEDURA DIVORȚULUI.....	579
§1. Considerații generale	579
§2. Procedura divorțului pe cale judiciară	580
§3. Procedura divorțului prin acordul soților pe cale judiciară.....	588
§4. Divorțul din motive de sănătate	589

CAPITOLUL III. PROCEDURA PUNERII SUB INTERDICȚIE JUDECĂTOREASCĂ.....	591
CAPITOLUL IV. PROCEDURA LUĂRII MĂSURILOR ASIGURĂTORII ȘI PROVIZORII.....	595
§1. Aspecte generale	595
§2. Sechestrul asigurator	595
§3. Sechestrul asigurator al navelor civile	597
§4. Poprirea asiguratorie	599
§5. Sechestrul judiciar.....	600
§6. Măsurile provizorii în materie drepturilor de proprietate intelectuală	603
CAPITOLUL V. PROCEDURA PARTAJULUI JUDICIAR.....	637
§1. Considerații generale	637
§2. Instanța competentă	638
§3. Sesizarea instanței.....	639
§4. Procedura de judecată	641
§5. Hotărârea de partaj.....	644
CAPITOLUL VI. PROCEDURA ORDONANȚEI PREȘEDINȚIALE	646
§1. Condiții de admisibilitate	646
§2. Procedura de soluționare.....	647
CAPITOLUL VII. PROCEDURA DE SOLUȚIONARE A CERERILOR POSESORII.....	649
§1. Considerații generale	649
§2. Condițiile de admisibilitate	650
§3. Aspecte procedurale.....	651
CAPITOLUL VIII. PROCEDURA OFERTEI DE PLATĂ ȘI CONSEMNAȚIUNII ...	654
§1. Considerații generale	654
§2. Procedura ofertei de plată prin executorul judecătoresc	654
§3. Procedura ofertei de plată prin instanța de judecată.....	655
§4. Efectele ofertei de plată	655
CAPITOLUL IX. PROCEDURA ORDONANȚEI DE PLATĂ	657
§1. Sediul materiei și domeniul de aplicare	657
§2. Procedura de soluționare.....	657
§3. Titlul executoriu.....	659
CAPITOLUL X. PROCEDURA DE SOLUȚIONARE A CERERILOR DE VALOARE REDUSĂ	660
§1. Considerații generale	660
§2. Domeniul de aplicare	660
§3. Procedura de judecată	661

CAPITOLUL XI. PROCEDURA EVACUĂRII DIN IMOBILELE FOLOSITE SAU OCUPATE FĂRĂ DREPT	664
§1. Considerații generale	664
§2. Încetarea locațiunii și notificarea locatarului	664
§3. Procedura de judecată	665
§4. Incidente privind executarea	666
§5. Măsuri speciale privind folosința unui imobil	666
CAPITOLUL XII. PROCEDURA PRIVITOARE LA ÎNSCRIEREA DREPTURILOR DOBÂNDITE ÎN TEMEIUL UZUCAPIUNII	668
CAPITOLUL XIII. PROCEDURA REFACERII ÎNSCRISURILOR ȘI HOTĂRÂRILOR DISPĂRUTE.....	672
PARTEA A IX-A. EXECUTAREA SILITĂ.....	674
CAPITOLUL I. NOȚIUNI INTRODUCATIVE	674
§1. Noțiunea și importanța executării silite	674
§2. Principiile executării silite	677
§3. Natura juridică a executării silite	680
§4. Modalitățile executării silite	681
CAPITOLUL II. PARTICIPANȚII LA EXECUTAREA SILITĂ	683
§1. Precizări prealabile	683
§2. Părțile	684
§3. Drepturile și obligațiile părților	685
§4. Creditorii intervenienți.....	687
§5. Instanța judecătorească	689
§6. Executorul judecătoresc	690
§7. Participarea procurorului la activitatea de executare silită	693
§8. Terțele persoane (martorii asistenți, experții, traducătorii și alți participanți).....	694
§9. Participarea la executare a agenților forței publice și a altor persoane	695
CAPITOLUL III. OBIECTUL EXECUTĂRII SILITE	697
§1. Noțiunea de obiect al executării silite și determinarea bunurilor care pot fi urmărite	697
§2. Bunurile exceptate de la urmărire sau urmăribile condiționat	698
CAPITOLUL IV. DECLANȘAREA EXECUTĂRII SILITE	707
§1. Precizări prealabile	707
§2. Existența unei creanțe certe, lichide și exigibile	707
§3. Temeiul executării silite.....	709
§4. Acte prealabile executării silite.....	721

CAPITOLUL V. INCIDENTE ÎN CURSUL EXECUTĂRII SILITE	727
§1. Precizări prealabile.....	727
§2. Prescripția dreptului de a cere executarea silită	727
§3. Perimarea executării silite.....	732
§4. Amânarea executării silite.....	734
§5. Suspendarea executării silite.....	734
§6. Restrângerea executării silite	741
§7. Depunerea cu afecțiune specială	742
§8. Existența proprietății comune asupra bunurilor urmărite.....	744
§9. Beneficiul de discuțiune și beneficiul de diviziune.....	748
§10. Încetarea executării silite	749
§11. Reluarea executării silite.....	752
CAPITOLUL VI. REGULI PRINCIPALE DE DESFĂȘURARE A EXECUTĂRII.....	754
§1. Generalități privind actele de executare silită	754
§2. Încheierile	755
§3. Procesele-verbale	758
§4. Alte acte de procedură	760
§5. Îndreptarea erorilor materiale și a omisiunilor vădite	762
§6. Comunicarea actelor de procedură.....	764
CAPITOLUL VII. EXECUTAREA SILITĂ INDIRECTĂ	766
§1. Precizări prealabile.....	766
§2. Predarea silită a bunurilor mobile	767
§3. Predarea silită a bunurilor imobile	770
§4. Executarea silită a altor obligații de a face sau de a nu face	774
§5. Executarea silită a hotărârilor și a altor titluri executorii privitoare la minori.....	778
CAPITOLUL VIII. EXECUTAREA SILITĂ INDIRECTĂ	785
§1. Considerații prealabile	785
§2. Urmărirea bunurilor mobile	785
§3. Poprirea	806
§4. Urmărirea fructelor și veniturilor imobilului	819
§5. Urmărirea bunurilor imobile	830
§6. Eliberarea și distribuirea sumelor realizate prin executarea silită.....	854
CAPITOLUL IX. CONTESTAȚIA LA EXECUTARE	868
§1. Noțiuni generale.....	868
§2. Contestația la executare	868
§3. Plângerea împotriva refuzului executorului judecătoresc de a-și îndeplini atribuțiile.....	888
CAPITOLUL X. ÎNTOARCEREA EXECUTĂRII	891
§1. Reglementarea instituției.....	891
§2. Condițiile instituției	892

Prolegomene

După adoptarea noului Cod de procedură civilă – prin Legea nr. 134/2010 – a apărut o doctrină abundentă în materia ce formează obiectul prezentului curs. Noul Cod de procedură civilă a suferit însă ample și profunde modificări, cea mai însemnată prin Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, iar ultima prin Legea nr. 310/2018.

Adoptarea noului Cod de procedură civilă a determinat și apariția unei jurisprudențe extrem de bogate și a unor intervenții repetate ale Curții Constituționale, care a și admis un număr important de excepții de neconstituționalitate, ceea ce a determinat și o parte din modificările legislative subsecvente intrării în vigoare a noii noastre legislații procesuale.

Cursul de față scoate în evidență toate aceste intervenții legislative, precum și o parte importantă a jurisprudenței, în special a celei create de Înalta Curte de Casație și Justiție.

Lucrarea noastră are ca scop determinarea unui cadru doctrinar general asupra principalelor instituții procesuale urmând, din acest punct de vedere, în mare măsură, curricula universitară, fără pretenția de a se constitui într-un veritabil tratat de drept procesual civil sau într-un comentariu amplu al Codului. De aceea aparatul tehnic al cursului este unul selectiv, la începutul lucrării fiind indicată și o bibliografie generală axată pe principalele cursuri universitare, dar și o bibliografie complementară având ca obiect cele mai relevante tratate sau comentarii ale Codului de procedură civilă.

Dorința autorilor și a Editurii Universul Juridic, care ne-a oferit posibilitatea de a publica acest curs, a fost aceea de a pune la îndemâna unui număr cât mai mare de studenți un instrument util și relevant pentru pregătirea examenelor de an, a examenelor de licență sau a concursurilor organizate pentru accesul la diferite profesii juridice (magistratură, avocatură, sistemul notarial și execuțional etc.). Bibliografia indicată în lucrare poate constitui un reper important pentru aprofundarea studiului dreptului procesual civil.

Autorii cursului de față sunt cadre didactice la facultăți de drept din România (Constanța, Craiova, Iași, Pitești, Timișoara și Tg. Mureș). Majoritatea autorilor sunt și practicieni cunoscuți ai dreptului și care au desfășurat o activitate bogată în magistratură, avocatură și în sistemul de executare silită. Experiența teoretică și practică a autorilor constituie un reper important cu privire la modul de abordare și de interpretare de către aceștia a normelor de drept procesual civil.

Din punct de vedere cantitativ cursul de față nu se dorește a se constitui, astfel cum am arătat, într-un veritabil tratat, dar nici într-un registru al unor fișe de procedură care să aibă un caracter rezumativ excesiv. Un atare mod de abordare ține seama de importanța pe care trebuie să o acordăm, într-un stat democratic, procedurii civile și formelor inerente desfășurării în mod echitabil a procesului civil. Trăim într-o lume în care formalismul tinde să fie tot mai excesiv și adeseori să limiteze drepturile subiective. Un mare procedurist francez (S. Guinchard) parafrazându-l pe un mare compatriot (Andre Malreaux) spunea că „secolul XXI-lea va fi procedural... sau nu va fi de loc”. Este o frumoasă metaforă ce nu are alt scop decât acela de a evidenția rolul ce revine procedurii civile într-un stat modern și de drept. Procedura civilă este o chintesență a formelor, dar nu una a formelor fără fond, ci a unora destinate a valoriza drepturile subiective ale cetățenilor într-o societate pe care noi

românii ne-o dorim democratică. Cursul de față pledează pentru o raționalitate a formelor de procedură și pentru semnificația deosebită a procedurii în lumea dreptului.

La elaborarea cursului s-a ținut seama de materialul documentar, jurisprudențial și normativ publicat până la data de 31 martie 2021.

Colectivul de autori își exprimă speranța că lucrarea de față va reprezenta un instrument de studiu apreciat de studenți și de candidații pentru accesul la cele mai importante profesii juridice din România.

PARTEA I

Instituțiile generale ale dreptului procesual civil

Capitolul I

Noțiuni introductive

§1. Importanța și definiția dreptului procesual civil

1.1. Importanța dreptului procesual civil

Normele juridice procesuale au o importanță aparte pentru practica judiciară, însă, acest aspect face mult mai interesantă abordarea lor din punct de vedere didactic. Ca atare, normele de drept procesual civil vor avea întotdeauna însemnătatea lor pentru activitatea judiciară la care se referă, având un caracter de ordine publică. Însă, se știe că acestea diferă în mod esențial de obiectul normelor juridice ce aparțin altor ramuri de drept.

De aceea, din punct de vedere teoretic, materia dreptului procesual civil¹ nu poate fi limitată doar la studiul procesului civil, cu cele două faze ale sale – judecata și executarea silită a titlului, pentru o mai bună înțelegere, vom avea nevoie și de abordări mai ample cum ar fi cele având ca obiect participanții la proces, acțiunea civilă, actele de procedură, termenele, respectiv, sancțiunilor procedurale sau de ce nu, relevarea câtorva generalități despre arbitraj, ca modalitate alternativă de soluționare a unui litigiu.

Studiul deplin al dreptului procesual civil actual, grevează asupra noțiunii de proces echitabil² (pe latura sa, procesual-civilă). Această noțiune impune o serie de rigori în sensul

¹ V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coord.), *Noul Cod de procedură civilă comentat*, ed. a II-a revizuită și adăugită, vol. I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2016; G. Boroș, *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole*, Ed. Hamangiu, București, 2013; G.C. Frențiu, D-L. Băldean, *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, Ed. Hamangiu, București, 2013; I. Leș, *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2015; I. Leș, D. Ghiță, C. Jugastru (coordonatori), *Tratat de drept procesual civil*, vol. I și II, Universul Juridic, București, 2020; G. Boroș, M. Stancu, *Drept procesual civil*, ed. a V-a, Ed. Hamangiu, București, 2020; D. Ghiță, *Drept procesual civil. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, București, 2017; Gh. Durac, *Drept procesual civil. Principii și instituții fundamentale. Procedura contencioasă*, Ed. Hamangiu, București, 2014; Gh. Durac, *Judecata în primă instanță în procesul civil. Practică judiciară*, Ed. Hamangiu, București, 2006; E. Hurubă, *Contestația la executare în materie civilă*, Ed. Universul Juridic, București, 2011; E. Hurubă și alții, (coordonator Em. Stănișor), *Ghidul candidatului. Examenul de profesia de avocat. Concursul de admitere la Institutul Național al Magistraturii. Licență*, Ed. Universul Juridic, București, 2016; I. Leș, D. Ghiță, *Instituții judiciare contemporane*, ed. 2, Ed. C.H. Beck, București, 2019; V. Lozneanu, *Excepțiile de fond în procesul civil*, Ed. Lumina Lex, București, 2003; E. Oprina, *Drept procesual civil. Teoria generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2019; C. Roșu, *Drept procesual civil. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, București, 2016; C. Roșu, *Drept procesual civil. Partea specială*, ed. a 10-a, Ed. C.H. Beck, București, 2020; A. Stoica (coord.), *Drept civil și Drept procesual civil. Texte grilă pentru admiterea în profesiile juridice*, Ed. Universul Juridic, București, 2019; A. Stoica, *Acțiunea civilă în sistemul de drept privat*, Ed. Universul Juridic, București, 2011; A. Tabacu, *Drept procesual civil*, ed. a 2-a, Ed. Universul Juridic, București, 2019; A. Tabacu, *Contestația în anulare și revizuirea*, Ed. Universul Juridic, București, 2013.

² Pentru mai multe amănunte privind această noțiune, a se vedea: C. Bîrsan, *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole*, vol. I, Ed. All Beck, București, 2005, pp. 398-571; R. Chiriță, *Dreptul la un proces echitabil*, Ed. Universul Juridic, București, 2008; S. Guinchard, C.S. Delicostopoulos ș.a., *Droit processuel. Droit compare du proces equitable*, 4-emme edition, Ed. Dalloz, Paris, 2007, pp. 407-940.

art. 6 alin. (1) al Convenției europene a drepturilor omului³, noțiune care a fost promovată în nenumărate rânduri și în jurisprudența C.E.D.O.⁴. Aceste rigori sunt preluate și în conținutul art. 6 din noul Cod de Procedură civilă⁵.

Încă de la consfințirea sa din punct de vedere jurisprudențial, noțiunea de proces echitabil a generat obligații statale deosebit de importante. Aceste obligații vizează în general, dreptul național al fiecărui stat membru semnatar al Convenției și în particular al celui sancționat, care trebuie adaptat atunci când se constată o carență venită în conflict cu rigorile promovate de principiile procesului echitabil.

1.2. Definiția dreptului procesual civil

O atare importanță a determinat și promovarea unor definiții diferite în literatura de specialitate occidentală sau cea din Europa Centrală și de Est. Aceste definiții relevă pe de-o parte, caracterul tehnic al dreptului procesual civil, iar pe de altă parte, caracterul său sancționator.

Însă, din punctul nostru de vedere, vom admite existența caracterului tehnic și asupra dreptului procesual civil din țara noastră. De aceea vom opta pentru o definiție concisă și care să sublinieze caracterul tehnic al dreptului procesual civil. Așadar, putem reține că dreptul procesual civil reprezintă, *ansamblul normelor juridice care reglementează modul de organizare și funcționare a activității judiciare în scopul soluționării litigiilor civile, cu respectarea principiilor unui proces echitabil*⁶.

Această definiție include, în mod firesc, și raporturile procesuale specifice care se stabilesc între instanță, părți și ceilalți subiecți de drept pe parcursul derulării activității judiciare. Iar activitatea judiciară trebuie privită în mod corespunzător, asupra tuturor procedurilor fie ele, contencioase sau necontencioase. În mod firesc, dreptul procesual civil trebuie perceput ca având o natură dinamică, căci reglementează o activitate procesuală continuă, în cadrul căruia se confruntă interese divergente. Instanța, pe de o parte, urmărește îndeplinirea actului de justiție, iar părțile, prin mijloace diferite, tind la obținerea unei soluții favorabile. De aceea, dreptul procesual civil le recunoaște participanților la activitatea judiciară facultăți și le impune obligații precis determinate. Prin intermediul normelor sale,

³ Convenția a fost semnată la 4 noiembrie 1950, la Roma și a intrat în vigoare la 3 septembrie 1953. România a ratificat acest document cu caracter internațional la data de 20 iunie 1994, deschizând calea petițiilor individuale în fața Curții europene de justiție din partea persoanelor fizice și juridice române.

⁴ Pentru prima dată, CEDO a scos în evidență această noțiune prin hotărârile, *Golder c. Marea Britanie* din 21 februarie 1975 în materie civilă și *Dewer c. Belgia* din 27 februarie 1980, în materie penală.

⁵ A fost adoptat prin Legea nr. 134/2010, publicată în M. Of. nr. 485 din 15 iulie 2010 și republicat în temeiul art. 80 din Legea de punere în aplicare nr. 76/2012, publicată în M. Of. nr. 365 din 30 mai 2012. Ultima modificare a Legii nr. 134/2010 privind noul Cod de procedură civilă, a avut loc prin Legea nr. 310/17 decembrie 2018, publicată în M. Of. nr. 1074/18 decembrie 2018. Noul Cod de procedură civilă a fost republicat în M. Of. nr. 545 din 3 august 2012 și va fi denumit în continuare *brevitatis causa*, NCPC. A intrat în vigoare prin dispozițiile O.U.G. nr. 4/2013 privind modificarea Legii nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative conexe, publicată în M. Of. nr. 68 din 31 ianuarie 2013.

⁶ A se vedea: G. Boroș, D. Rădescu, *Codul de procedură civilă comentat și adnotat*, Ed. All Beck, București, 1994, p. 6; M. Costin, în *Dicționar de procedură civilă de la A la Z*, de M.N. Costin, I. Leș, M.S. Minea, C.M. Costin, S. Spinei, ed. a 3-a actualizată și completată, Universul Juridic, București, 2020, pp. 318-319. Definiții similare sunt promovate și în literatura juridică occidentală. A se vedea, de pildă, H. Solus, R. Perrot, *Droit judiciaire privé*, Paris, 1961, vol. I, p. 13.

dreptul procesual civil asigură o protecție juridică evidentă a drepturilor subiective civile, dar și a altor raporturi speciale ocrotite de lege.

§2. Obiectul dreptului procesual civil

Obiectul dreptului procesual civil are un dublu interes de analiză. Primul, are în vedere examinarea raporturilor procesual civile, iar cel de-al doilea, are în vedere cercetarea normelor procesual civile.

Din primul interes de studiu, obiectul dreptului procesual civil are în vedere raporturile juridice ce se stabilesc, între participanții procesuali, în cadrul activității de examinare și soluționare a cauzelor civile. Primul, considerat și cel mai important raport procesual civil este acela dintre justițiabil și instanța de judecată sesizată. Liberul acces la justiție este un drept fundamental, consacrat în art. 21 din Constituția României și ca atare, putem considera că în esență, acest prim raport se naște între reclamant și stat, care are obligația să-i garanteze acest drept.

De aceea, în continuare putem admite că al doilea raport procesual civil, naște o serie de drepturi și obligații recunoscute participanților la activitatea judiciară. Drepturile și obligațiile care formează obiectul raporturilor procesual civile sunt de natură diferită față de acelea care structurează conținutul unor raporturi de drept material. Într-adevăr, se știe că în general, drepturile procedurale reprezintă acele facultăți recunoscute părților sau altor participanți la activitatea judiciară, cu finalitatea de a sesiza instanța, a impulsiona procesul, indiferent de natura sa, de a solicita acesteia o soluție favorabilă. Aceste prerogative procedurale sunt exercitate în mod corelativ cu obligațiile instanței de judecată.

Așadar, putem admite faptul că dreptul procesual poate fi considerat puterea recunoscută părților de declanșa intervenția instanței de judecată în cadrul aceluși raport litigios. În mod neîndoielnic, obligația procesuală este impusă de către lege părților cu un scop precis și anume, acela de a disciplina activitatea judiciară provocată.

Mai mult decât atât, raporturile procesuale nu se stabilesc numai între părți și instanță. Acestea sunt însă cele mai numeroase și mai semnificative. Există și o a treia categorie de raporturi procesuale: dintre instanța de judecată, pe de o parte, și ceilalți participanți procesuali, pe de altă parte. Asemenea raporturi se stabilesc, de pildă, între instanță și martori, între instanță și procuror, între instanță și experți etc.

În raporturile procesuale menționate instanța participă în calitate de autoritate statală investită cu soluționarea cauzelor civile. Această particularitate i-a determinat pe unii autori să considere raporturile procesuale la care participă și instanța de judecată ca raporturi juridice de putere⁷, de autoritate sau de superioritate.

O a patra și ultima categorie de raporturi procesuale se stabilesc între părți. Noul Cod de procedură civilă ne oferă o serie de astfel de exemple de raporturi, cum ar fi: încheierea unei tranzacții (art. 438 NCPC); amânarea cauzei de comun acord (art. 221 NCPC); acordului părților ca probele să fie administrate de avocați (art. 239 NCPC); acordului părților ca dezbaterile fondului să urmeze în camera de consiliu, în aceeași zi sau la un alt termen [art. 244 alin. (3) NCPC] etc.

Al doilea interes de studiu ce intră în sfera obiectului dreptului procesual civil, vizează cercetarea normelor procesual civile. Dreptul procesual civil este o știință importantă a

⁷ V. Negru, D. Radu, *Drept procesual civil*, E.D.P., București, 1972, p. 8.

dreptului și ca atare, aceasta trebuie să contribuie la aplicarea corectă a normelor procesuale, pentru ca ordinea juridică să fie restabilită cu celeritate, în raporturile juridice în care se constată o încălcare a unui drept substanțial. O altă îndatorire importantă a științei dreptului procesual civil, care poate fi inclusă în sfera de interes a obiectului său, este și aceea de a studia reglementările în materie, în concordanță cu cerințele prezente ale vieții sociale și de a sesiza, acolo unde se impune, eventualele lacune sau de a formula propuneri specializate de modificare a legislației. De aceea, dinamica legală a materiei dreptului procesual civil, trebuie să fie în concordanță cu dinamica socială.

Știința dreptului procesual civil poate să contribuie la o corectă interpretare a noilor dispoziții și instituții procedurale, ceea ce poate reprezenta un sprijin util și pentru practica instanțelor noastre de judecată. Având note tehnice evidente, cercetarea științifică în domeniul dreptului procesual civil trebuie să păstreze proporționalitatea între necesitatea promovării valorilor moderne și tradițiile dreptului românesc.

Importanța, definiția și obiectul reprezintă primele introspecții în materia dreptului procesual civil, relevându-i utilitatea teoretică și practică.

Din conținutul definiției, trebuie reținut faptul că dreptul procesual civil studiază totalitatea normelor de drept care orânduiesc modul de desfășurare a activității judiciare, în scopul soluționării cererilor cu caracter contencios sau necontencios.

Obiectul dreptului procesual civil prezintă un dublu interes. Primul, relevă patru raporturi de drept procesual civil esențiale și anume: cel dintre justițiabil și instanță; raporturile care evidențiază drepturile și obligațiile participanților la activitatea judiciară; raporturile dintre instanța de judecată și ceilalți participanți procesuali (martori, procuror, expert etc.); raporturile dintre părți.

Al doilea obiect de interes al dreptului procesual civil vizează cercetarea normelor procesual civile.

Capitolul II

Izvoarele dreptului procesual civil și clasificarea legilor de procedură civilă

§1. Noțiuni prealabile

Percepția tradițională a izvoarelor specifice dreptului procesual civil, este păstrată, chiar dacă dispozițiile art. 3 și 4 NCPC, schimbă oarecum ordinea de aplicare a normelor dreptului intern, în caz de conflict cu cele care rezidă din tratatele internaționale privitoare la drepturile omului ori cu cele prevăzute de dreptul Uniunii Europene. Aceste ultime două tipuri de norme vor fi prioritare în aplicarea lor în dreptul nostru intern, dacă vor reglementa dispoziții mai favorabile față de cele existente în actuala legislație în materie. De aceea, în mod tradițional prin „izvor de drept” înțelegem sursele și formele de exprimare a normelor juridice.

În această accepțiune urmează să avem în vedere diferitele acte normative în care sunt concretizate norme de drept procesual civil. Noul Cod de procedură civilă ne oferă o perspectivă mai complexă și nuanțată asupra izvoarelor dreptului procesual civil, față de vechile reglementări.

De aceea, se cuvine să subliniem că majoritatea izvoarelor de drept aparțin, așa cum este firesc, dreptului intern. Totuși, nu trebuie uitată precizare făcută mai sus, în privința recunoașterii unui rol prioritar tratatelor internaționale privitoare la drepturile omului, dar și a dispozițiilor dreptului Uniunii Europene.

1.1. Principalele izvoare ale dreptului procesual civil român

1.1.1. Legea

Primul izvor de drept procesual civil, îl constituie fără nicio îndoială, legea. Când ne referim la lege, trebuie să avem în vedere atât legea fundamentală-Constituția, cât și legile ordinare sau cele organice. În Constituție putem identifica o serie de drepturi fundamentale specifice procesului (art. 21 – liberul acces la justiție; art. 24 – dreptul la apărare) sau cu privire la autoritatea judecătorească (art. 124-130).

Dintre legile ordinare, Codul de procedură civilă reprezintă cel mai important act normativ. Una dintre cerințele esențiale ale reformei justiției din țara noastră, după aderarea la Uniunea Europeană, a constituit-o și adoptarea unor noi coduri de procedură (civilă și penală). Noul Cod de procedură civilă a fost adoptat prin Legea nr. 134/2010 și a intrat în vigoare la data de 15 februarie 2013. Acestui Cod de procedură civilă i-au fost aduse ample modificări încă înainte de a fi intrat în vigoare, procedeu discutabil nu atât din punct de vedere legislativ, cât mai cu seamă sub aspect strict științific. Practic, Legea nr. 76/2012 a constituit o veritabilă lege modificatoare a noului Cod de procedură civilă și doar parțial și una de punere în aplicare a unui cod.

Norme cu caracter procedural se întâlnesc și în alte legi. Asemenea norme sunt cuprinse chiar în unele coduri, ca, de exemplu, Codul civil, Codul muncii din anul 2003 sau Codul de procedură fiscală. Un izvor foarte important de drept procesual civil îl constituie și alte legi organice cum ar fi Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, precum și Legea